

## **ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИРОБНИКІВ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ**

### **Анотація**

У тезах узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності екологічної відповідальності виробників органічної продукції. На основі аналізу сучасних наукових джерел встановлено, що органічне виробництво є інструментом реалізації принципів сталого розвитку та екологізації економіки. Обґрунтовано, що екологічна відповідальність охоплює всі етапи життєвого циклу продукції та реалізується через впровадження екологічно безпечних технологій, раціональне використання ресурсів і збереження біорізноманіття. Запропоновано використання ESG-підходу як інструменту систематизації екологічної відповідальності підприємств.

### **Ключові слова**

екологічна відповідальність; органічне виробництво; сталий розвиток; ESG; екологізація бізнесу

Сучасний розвиток органічного виробництва відбувається в умовах посилення вимог до сталості бізнесу, що передбачає інтеграцію екологічної, соціальної та корпоративної відповідальності (ESG). Органічний сектор виступає одним із ключових напрямів реалізації концепції сталого розвитку, особливо в контексті євроінтеграції України та трансформації аграрного ринку.

Екологічна відповідальність виробників органічної продукції є комплексною категорією, що відображає ступінь усвідомленого впливу суб'єктів господарювання на довкілля та рівень їх зобов'язань щодо збереження природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки. Вона формується в межах концепції сталого розвитку та передбачає інтеграцію екологічних пріоритетів у всі етапи виробничо-господарської діяльності підприємства.

Сутність екологічної відповідальності полягає у реалізації системи управлінських рішень і технологічних практик, спрямованих на мінімізацію антропогенного навантаження на довкілля, відновлення природних екосистем та забезпечення збалансованого використання природних ресурсів. У сфері органічного виробництва вона набуває специфічних ознак, оскільки базується на відмові від використання синтетичних добрив і пестицидів, дотриманні принципів біологічного різноманіття та підтримці природних циклів.

Важливою характеристикою екологічної відповідальності є її системний характер, що охоплює весь життєвий цикл продукції — від виробництва сировини до реалізації готової продукції. Це передбачає впровадження ресурсозберігаючих технологій, раціональне використання земельних і водних ресурсів, управління відходами, а також дотримання стандартів екологічної сертифікації.

Крім того, екологічна відповідальність виконує стратегічну функцію, оскільки сприяє формуванню довгострокових конкурентних переваг підприємств, підвищенню довіри споживачів та забезпеченню доступу до міжнародних ринків. У цьому контексті вона розглядається не лише як обов'язок, але і як інструмент підвищення ефективності діяльності та стійкості бізнесу.

Отже, екологічна відповідальність виробників органічної продукції є системоутворюючим елементом їх діяльності, який поєднує екологічні, економічні та управлінські аспекти та забезпечує досягнення цілей сталого розвитку.

Сучасний розвиток аграрного сектору відбувається в умовах загострення екологічних проблем, що зумовлює необхідність переходу до сталих моделей господарювання. Органічне виробництво виступає ефективним інструментом екологізації економіки, оскільки базується на принципах збереження природних ресурсів та мінімізації негативного впливу на довкілля.

Аналіз наукових досліджень показує, що органічне виробництво забезпечує відновлення родючості ґрунтів і підтримку біорізноманіття [1], а екологізація бізнесу сприяє формуванню конкурентних переваг підприємств [2]. Водночас екологічна відповідальність тісно пов'язана із соціальними та управлінськими аспектами діяльності підприємств [3,4]. Відповідно до положень Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [6], органічне виробництво передбачає дотримання принципів екологічної безпеки та раціонального використання ресурсів.

Екологічну відповідальність виробників органічної продукції доцільно розглядати як системну сукупність управлінських рішень і практичних заходів, спрямованих на мінімізацію негативного впливу на довкілля, збереження природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки на всіх етапах життєвого циклу продукції.

Реалізація екологічної відповідальності передбачає застосування органічних технологій, відмову від синтетичних засобів, раціональне використання водних і земельних ресурсів, а також впровадження систем екологічного менеджменту.

З метою систематизації підходів до екологічної відповідальності доцільно використовувати ESG-модель.

ESG-модель (Environmental, Social, Governance) репрезентує інтегративну парадигму управління підприємством, яка ґрунтується на поєднанні екологічних, соціальних та управлінських детермінант у межах концепції сталого розвитку. Її методологічна основа передбачає трансформацію традиційних підходів до оцінювання ефективності діяльності суб'єктів господарювання через включення нефінансових критеріїв, що відображають довгострокову стійкість бізнес-моделей.

Екологічний компонент (Environmental) у межах ESG-підходу характеризується системою заходів, спрямованих на декарбонізацію виробничих процесів, мінімізацію екологічних ризиків, оптимізацію використання природних ресурсів та забезпечення циркулярності виробництва. У контексті органічного сектору цей компонент набуває домінуючого значення, оскільки визначає відповідність виробництва принципам екологічної безпеки, біологічної відновлюваності та природоорієнтованого господарювання.

Соціальний компонент (Social) інтерпретується як сукупність інституційних та поведінкових практик, що регулюють взаємодію підприємства з зацікавленими сторонами (stakeholders), включаючи працівників, споживачів і локальні громади. Його реалізація спрямована на забезпечення соціальної справедливості, підвищення якості людського капіталу та формування соціально відповідальних моделей споживання.

Управлінський компонент (Governance) відображає якість корпоративного управління та рівень інституціоналізації етичних стандартів діяльності підприємства. Він включає прозорість прийняття рішень, ефективність системи внутрішнього контролю, дотримання принципів підзвітності та впровадження міжнародних стандартів нефінансової звітності.

Узагальнюючи, ESG-модель виступає як багатовимірна система стратегічного управління, що забезпечує інтеграцію екологічної відповідальності у всі бізнес-процеси підприємства. Для виробників органічної продукції вона є не лише інструментом підвищення конкурентоспроможності, але й механізмом адаптації до глобальних викликів сталого розвитку, що зумовлює необхідність її подальшого теоретичного осмислення та практичної імплементації.

Представлена в табл. 1 модель екологічної відповідальності виробників органічної продукції, побудована на основі ESG-підходу, відображає комплексний характер

функціонування підприємств у межах сталого розвитку та дозволяє систематизувати ключові напрями їх діяльності.

Таблиця 1

Модель екологічної відповідальності виробників органічної продукції

| Компонент         | Зміст                                   | Основні інструменти                        | Очікуваний ефект                          |
|-------------------|-----------------------------------------|--------------------------------------------|-------------------------------------------|
| Environmental (E) | Збереження ресурсів, мінімізація впливу | Органічні технології, управління відходами | Відновлення ґрунтів, зниження забруднення |
| Social (S)        | Вплив на працівників і громади          | Безпечні умови праці, соціальні програми   | Соціальна стабільність                    |
| Governance (G)    | Прозорість управління                   | Сертифікація, звітність                    | Довіра та вихід на ринки                  |

Екологічний компонент (Environmental) є базовим елементом моделі та визначає природоорієнтований характер органічного виробництва. Його сутність полягає у впровадженні технологій, що забезпечують мінімізацію негативного впливу на довкілля, включаючи відмову від синтетичних агрохімікатів, використання органічних методів обробітку ґрунту, оптимізацію водоспоживання та впровадження систем управління відходами.

Соціальний компонент (Social) відображає взаємодію підприємства із внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами. У контексті органічного виробництва він передбачає забезпечення безпечних і гідних умов праці, розвиток людського капіталу, дотримання соціальних стандартів, а також активну участь у розвитку місцевих громад.

Управлінський компонент (Governance) визначає інституційні засади функціонування підприємства та рівень зрілості його системи корпоративного управління. Він охоплює питання прозорості діяльності, підзвітності, дотримання етичних норм, а також впровадження стандартів сертифікації та екологічної звітності. Таким чином, запропонована модель демонструє, що екологічна відповідальність виробників органічної продукції формується на перетині екологічних, соціальних та управлінських чинників, які перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. Синергетичний ефект їх поєднання забезпечує досягнення стратегічних цілей підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та реалізацію принципів сталого розвитку.

### Література

1. Zinchuk, T., & Levkivskiy, Ye. (2019). Corporate social responsibility of vertically integrated entities as a condition of sustainable development . *Ekonomika APK*, 26(1), -. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201901039>
2. І. А. Білоткач, к. е. н., доцент, КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОРГАНІЧНОГО АГРОБІЗНЕСУ ЯК ЧИННИК ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. ЕКОНОМІЧНА НАУКА, Інвестиції: практика та досвід № 11/2025 . DOI: 10.32702/2306-6814.2025.11.95
3. Тарасюк М. В., Глівінська Ю. В. Соціальна відповідальність суб'єктів органічного аграрного бізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2025. Том 10. № 4. С. 46 – 51. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-4-8>
4. Я.П. Аргат, Н.М. Обіюх ВИКЛИКИ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА ТА ЕКОЛОГІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЛЯ СТАЛОГО ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ. ПРАВО І СУСПІЛЬСТВО № 1 / 2026 ISSN 2078-3736 (Print), ISSN 2664-620X (Online). DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2026.1.1.25>
5. Дідович, І. І., Юрків, Н. М., Макогін, З. Я., & Маліновська, М. В. (2025). Використання маркетингового потенціалу підприємства для формування попиту споживачів на екологічно чисту продукцію як інструмент зменшення ризику. *Scientific Bulletin of UNFU*, 35(1), 76-82. <https://doi.org/10.36930/40350110>
6. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>
7. Що таке ESG для бізнесу. <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/2025/what-does-esg-mean-for-business>